OMNIPREZENŢA – PALIATIV CONTRA UITĂRII

EMINA CĂPĂLNĂŞAN

Dezertând din îngustimile unor definiri aproximative şi din încercările de a bifa indefinit opera lui Marin Sorescu, ne punem întrebarea: *Cum ar trebui să-i citim opera*? Uitând programat de paginaţia carcerală, gustând din interogaţia literară, Marin Sorescu face artă poetică de lungimea unui aforism: „[…] când scrii, să nu mai ţii seama de nimic, tu eşti Dumnezeul tău”[1]. Pericolul coruptibil de a călca în derizoriu există, iar utilizarea unui bisturiu critic până la ultimele detalii ar şterbi din farmecul operei scriitorului. Nu trebuie să uităm că Marin Sorescu a avut „curajul de a se socoti «singur printre poeţi», de a lua peste picior atâtea tabu-uri [sic!] şi stiluri poetice individuale”[2]. Cu emoţia de neîncorsetat a unui „copil neastâmpărat, iscoditor şi năzdrăvan ce se joacă [...] dezinvolt cu lucrurile şi cu noţiunile tradiţionale, anchilozate, ruginite, obosite şi, poate, uneori plicticoase, pe care un spirit conservator le-a etichetat ca sfinte”[3], dar cu prudenţa înscrierii în afara teribilismului afişat al spărgătorilor de geamuri, Marin Sorescu a demonstrat că alăturarea nume–*re*-nume nu intere-

---

[1]www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=9760, p. 2.
[2]Ion Dodu Bălan, *Momente ale liricii româneşti în secolul XX*, Bucureşti, Editura Fundaţiei „România de mâine”, 2000, p. 315.
[3]*Ibidem*, p. 312.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

sează doar prescriptivismul lingvistic, ci funcţionează drept cod literar pentru un „autor proteic şi complex”[4]. Aşadar *Marin Sorescu* este „un nume devenit renume, răsunând, pe deasupra tuturor mârâielilor colegiale, cu autoritate în spaţiul cultural al feluritelor popoare, de pe toate continentele, un nume aşezat pe coperţile unor cărţi traduse în limbi de mare circulaţie, pe pagini de ziare şi reviste prestigioase, pe afişele teatrelor, pe înalta funcţie de Ministru al Culturii”[5].

Înţelegând prin conceptul de *generaţie* o înfrăţire ideologică a unor originalităţi lirice, epice, dramatice, Marin Sorescu aparţine unei „generaţii de frondă, aşa-numita «generaţie ’60», «a dezgheţului literar», cu un demers anti-ermetic, anti-convenţional declarat [...]. Generaţia sa, din care s-au desprins vârfuri reprezentative ale poeziei româneşti – Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Cezar Baltag, Ioan Alexandru, Ileana Mălăncioiu,

---

[4]Ileana Oancea, *Poezie şi semioză*, Timişoara, Editura Marineasa, 1999, p. 47. Ideea respingerii imuabilităţii şi a transfigurării odată cu alegerea diverselor modalităţi de ocupare a spaţiilor tipografice este avansată şi de Alex. Ştefănescu, în *Istoria literaturii române contemporane* (1941–2000), [Bucureşti], Editura Maşina de scris, [2005], p. 408: „[…] nu se poate să nu vedem în Marin Sorescu un artist *proteic* [subl. n. – E. C.], un spectator amuzat al propriei lui evoluţii capricioase, un G. Călinescu copilăros, un creator pe care opera îl interesa mai puţin decât actul însuşi al creaţiei”. Însuşi Marin Sorescu pledează pentru ipostaziere: „[…] un roman nu-l scrii ca un poet” – www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=9760, p. 2; „[…] iau partea criticii ca disciplină de sine stătătoare... care trebuie să aibă o anumită independenţă”. *Ibidem*. Ion Dodu Bălan, în *Momente ale liricii româneşti în secolul XX*, p. 308, surprinde într-o enumerare pornirea neticluită de a schimba măşti a lui Marin Sorescu: „[…] *dramaturg* [subl. n. – E. C.] modern, inventiv şi original, *eseist* [subl. n. – E. C.] inteligent, plin de vervă şi de ingenuitate, *romancier* [subl. n. – E. C.] cu ambiţia de a ocoli căi bătătorite, *pictor* [subl. n. – E. C.] încărcat de lirism, *poet* [subl. n. – E. C.] de excepţie”.

[5]Ion Dodu Bălan, *op. cit.*, p. 315.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

Mircea Ivănescu etc. – reface puntea de legătură cu generaţia interbelică, procedând la o recuperare, pe căi *diferite* [subl. n. – E. C.], a lirismului pierdut în tezismul realist-socialist al «obsedantului deceniu»”[6]. Odată afirmat un atare context literar, „bogat în experimente şi demersuri lirice promiţătoare, originale, nu era atât de uşor [...] să te impui printr-un statut poetic absolut individual”[7]. Marin Sorescu *reface* puntea, însă în stilul său... Marin Sorescu a fost „o apariţie derutantă în spaţiul literelor româneşti”[8]. „Destinul literar al lui M. Sorescu aminteşte întrucâtva de soarta lui Tudor Arghezi, cel care, după observaţia lui George Călinescu, coborâse în literatura românească ca un «bolid», fiind declarat un al doilea Eminescu, ca peste un timp scurt, tot el să fie denigrat şi iar recunoscut.”[9]. Adulat, criticat – în orice caz *notat* de critici, Marin Sorescu scria cu un condei ce „suprindea obiectivul şi subiectivul cu totul din alte perspective, viziunea sa fiind una [...] a răsturnării sau a răsucirii perspectivelor, a negării sau a «afirmării» (!) negaţiilor”[10]. Printre cei care caută să-i micşoreze ansamblul de calităţi se numără: Al. Piru „deloc convins de seriozitatea mesajului poetic sorescian, departe de a fi delectat de umorul acestuia – «persiflări şi bravade» – şi sincer contrariat de popularitatea de care totuşi se bucură”[11] şi M. Nițescu, care amprentează necenzurat poezia lui Marin Sorescu: „El nu a descoperit un

---

[6]Crenguţa Gânscă, *Opera lui Marin Sorescu*, [Piteşti], Editura Paralela 45, [2002], p. 8.

[7]****Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări*. (Manual – studii pentru şcoala universitară şi cea preuniversitară), Chişinău, Firma editorial-poligrafică „Tipografia Centrală”, 1998, p. 727.

[8]Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 8.

[9]****Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări*, p 727.

[10]*Ibidem*.

[11]Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 274.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

nou univers de investigaţie lirică”[12]. I. Negoiţescu răstoarnă negaţia, parafrazând: „[…] poezia lui Marin Sorescu a descoperit un nou domeniu de investigaţie lirică”[13], una dintre coordonatele unicităţii fiind „virtuozitatea expresivă în a fi sumar”[14]. Lapidaritatea expresiei este notată şi de Lucian Raicu: „[…] *toate* [subl. aut.] versurile lui Marin Sorescu, vom continua să le citim [...] cu satisfacţia ce ne-o dau «gândurile» despre viaţă spuse mai pe scurt decât am fi în stare noi înşine”[15].

Aceeaşi conştiinţă implantată cu două emisfere ale imaginaţiei, căreia „îi place să se joace serios în tot ceea ce face [...] [realizează – n.n. E. C.] un splendid joc al spiritului, ca formă de existenţă, de care se bucură şi se va bucura multă lume, care nu trăieşte numai pentru pâine, ci şi pentru Frumos şi Adevăr”[16]. Literele ce alcătuiesc semnătura scriitorului sunt diseminate în întreaga operă spre a fi returnate în forma unei replici la „artificios, pe care, [...] cu ajutorul fantasticului, o realizează şarjând artificialitatea”[17].

Dacă alintul orbirii ca efect al privirii întârziate asupra ansamblului nu anulează fascinaţia detaliului şi dacă presiunea biografiei nu dezgoleşte fragmentul de vorbire înceată: „Doamne, dă-ţi, Doamne, un pumn chiar în frunte”[18] sau fracţiunea de ură literală: „Detest pragmatismul tău îngust,/Cum

---

[12]*Apud* I. Negoiţescu, *Scriitori contemporani*, ediţie îngrijită de Dan Damaschin, Cluj, Editura Dacia, 1994, p. 397.
[13]*Ibidem*, p. 398.
[14]*Ibidem*, p. 401.
[15]Lucian, Raicu, *Critica – formă de viaţă*, [Bucureşti], Editura Cartea Românească, [1976], p. 318-319.
[16]Ion Dodu Bălan, *op. cit.*, p. 315.
[17]*Ibidem*, p. 314.
[18]*Ibidem (Rugăciune*), p. 316.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

stai între limite mă scoţi din sărite."[19], vom trasa fără culori şi nuanţe neverosimile portretul celui care-l citeşte pe Marin Sorescu: „[…] trebuie să fii puţin ironist pentru a gusta din plin ironia şi a reface în sens invers calea celui care simulează"[20]. Dacă în profilul psihologic al cititorului nu se găseşte o asemenea coordonată, ironia, acesta ar putea face demersuri pentru a se lăsa contractat de fascinaţia pentru paradox[21], pentru a nu înlătura în mod neproductiv vălul „ambiguităţii fertile poetic"[22], pentru a capta înţelesul cuvintelor fără a tălmăci, schimbând doar ordinea cuvintelor din fraza poetică.

Redăm o afirmaţie făcută cu referire la *Poveste*, care, după părerea noastră, ar putea fi extinsă la nivelul tuturor cavităţilor literare ce reflectă talentul scriitorului: „[…] sensurile din dicţionar ale [...] lexeme [-lor – n.n. E. C.] sunt transgresate pentru a putea să deschidă noi trasee semantice deosebit de importante pentru o lectură adecvată"[23]. Dacă cititorul se înscrie în limitele eşecului în direcţia propusă, ar trebui măcar să-i distanţeze opera de trivial. Considerăm că aceasta ar trebui să fie reacţia celui care nu lecturează în limita unor canoane la „strădania lui Marin Sorescu de a ne face să întrezărim un sens filosofic în fiecare stop-cadru al vieţii noastre de zi cu zi"[24].

Punctul este înlocuit cu puncte de suspensie de fiecare dată când scriitorul acceptă să fie proclamat „maestru al stilului

---

[19]*Ibidem (Cu toate că...)*, p. 318.
[20]Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 10.
[21]Marin Sorescu a fost încadrat „Şcoalii Paradoxiste a Generaţiei Resurecţionale". Vezi, în acest sens, http://ro.wikipedia.org/wiki/Paradoxism, unde afirmaţia este completată cu definiţii ale curentului literar numit *Paradoxism* preluate din dicţionarul elaborat de Ion Pachia Tatomirescu.
[22]Ileana Oancea, *op. cit.*, p. 43.
[23]*Ibidem*, p. 41.
[24]Alex. Ştefănescu, *op. cit.*, p. 410.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

aluziv. Nu lipseşte mult ca să ţi-l închipui ca pe o gheişă care îţi face cu ochiul”[25]. Simplitatea e conotată pozitiv odată cu fiecare pagină dată înspre stânga, odată cu fiecare vers memorat involuntar, odată cu indicaţia tăinuită că „cititorul trebuie să se lepede, dacă poate, de prejudecata seriozităţii şi să accepte provocarea fiecărei pagini”[26]. Lăsându-se subjugat de iţele unui moderator ludic, cititorul devine martorul unui „fel de travestire: în haina şi în tiparul evenimentului de fiecare zi sunt îmbrăcate şi modelate întâmplări majore ale spiritului, realităţi şi relaţii capitale ale omului cu cosmosul şi cu societatea”[27].

Marin Sorescu este „mereu mânat de pornirea sucită de a răsturna premisele în contrariul lor”[28]. Aceasta este premisa pe care se fundamentează năzuinţa nerămasă proiect de a da posibilitatea cititorului de a-l numi, pe rând sau deodată: poet, dramaturg, eseist, romancier, prieten în egală măsură cu copiii, adulţi în stare de inconştienţă a tragismului realităţii, forme intermediare între candoarea comportării şi maturitatea tâmplelor. Aşadar, Marin Sorescu „s-a manifestat ca un scriitor complet, plimbându-şi mâna virtuoz pe întreaga claviatură a genurilor literare. Niciun alt autor român contemporan cu el n-a mai dovedit o asemenea mobilitate artistică şi intelectuală”[29]. De aici rezultă dificultatea de a-i desprinde fiecare vers, replică, frază şi de a o replasa în schema unei analize. „Dacă afirmăm că prin toate modurile de funcţionare ale textului

---

[25]*Ibidem*, p. 408.

[26]Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 225.

[27]Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (coordonatori), *Dicţionarul scriitorilor români* (**R – Z**), Bucureşti, Editura Albatros, 2002, p. 300.

[28]Radu G. Ţeposu, *Între uz şi abuz*, „Astra”, nr. 4, aprilie 1983, p. 10, *apud* Marin Sorescu, *Opere. VI. Romane. Proză scurtă*. Ediţie îngrijită de Mihaela Constantinescu-Podocea, Prefaţă de Eugen Simion, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2006, *Repere critice*, p. 1227.

[29]Alex. Ştefănescu, *op. cit.*, p. 407.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

poezia lui Marin Sorescu se înscrie în tiparele manierismului contemporan, printr-o asemenea precizare n-am reuşit decât să integrăm opera unui scriitor într-o mare matrice stilistică a timpului nostru, fără să izbutim să-l separăm pe autorul *Norilor* (1973) de atâţia alţi poeţi situaţi sub aceeaşi constelaţie artistică”[30]. Marin Sorescu a ştiut să practice originalitatea fără a friza cripticul, fiind „printre puţinii, dacă nu chiar singurul, care pare a nu continua pe niciunul din vârfurile generaţiei interbelice în mod evident, înscriindu-se totuşi în tendinţa generală de reabilitare a poeziei adevărate”[31]. „Chiar şi în interiorul fiecărui gen şi-a modificat felul de a scrie de la un volum la altul, sub impulsul unui demon al inventivităţii”[32].

Poeziile, romanele, paginile de proză scurtă, fără a semăna în mod ostentativ unele cu celelalte, sunt cópii cu expresia modificată o dată pentru totdeauna ale unui creator prodigios, al cărui stil este „de o evidentă originalitate: un teribilism politicos, de bun-gust, o artă a filisofării graţioase, o scamatorie cu elemente ale vieţii obişnuite, convertite spectaculos în metafizică”[33].

Canalizând discuţia înspre poezie, reţim următoarea afirmaţie: „[…] tehnica aluziei funcţionează aici în felul următor: poetul decupează din existenţa cotidiană o situaţie firească, banală, cunoscută de toată lumea şi, printr-o întorsătură de frază, încearcă să-i dea un sens mai înalt, să o transforme într-o

---

[30]Romul Munteanu, *Permanenţe ale poeziei româneşti*, 1996, *apud* Irina Petraş, *Panorama criticii literare româneşti (1950 – 2000). Critici şi istorici literari, teoreticieni, eseişti, esteticieni*, Cluj, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, 2001, p. 433.
[31]Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 9.
[32]Alex. Ştefănescu, *op. cit.*, p. 407.
[33]*Ibidem*, p. 407.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

parabolă despre condiţia umană”[34]. Dacă se poate vorbi într-adevăr de prelucrări şi unelte în literatură, atunci tiparul ales de Sorescu este următorul: „[…] topeşte degajat un anume univers poetic şi-l toarnă din nou, în forma în care universul respectiv se oglindeşte în propria lui conştiinţă, cu admiraţie şi ironie sinceră”[35]. Marin Sorescu „e în poezia sa un *îndrăzneţ* [subl. n. – E. C.] al gândului, fără a cocheta cu teribilismul, mărturisind permanent o atitudine fermă, ostilă conformismului, incompatibilă cu rutina şi comoda obişnuinţă”[36].

Banalul fericirii cumpărate din plonjarea în simplitatea zilnică este prelucrat, dar nu suficient de mult încât să-şi piardă caracterul ingenuu, suficient totuşi să articuleze impresia de lucru plăsmuit artizanal. Aşadar, poezia „poate fi [...] pusă la îndemâna omului de pe stradă, rostită în limbajul lui de fiecare zi”[37], dar veridicitatea capătă nuanţe neînregistrate undeva, obţinându-se „o plăcută prospeţime a expresiei artistice, un aer de spontaneitate juvenilă, de copil teribil, cum îi şade bine unui poet *veritabil*. [subl. n. – E. C.]”[38].

Fără a primi indicaţii cartografice, cititorul are Oltenia mai aproape cu şase[39] cărări parcuse. „«Un teatru mare cât satul», lumea din *La Lilieci* (nume al cimitirului satului) reînvie [...],

---

[34]*Ibidem*, p. 409; vezi, de asemenea, Ileana Oancea, *op. cit.*, p. 42, unde *simplitatea*, expresie vidată de kitsch-ul artificialităţii programate, este definită ca fiind „rezultatul unui proces de rafinare estetică”. Despre „simplitatea mecanismului de producere a emoţiei” discută şi Alex. Ştefănescu, *op. cit.*, p. 408.

[35]Ion Dodu Bălan, *op. cit.*, p. 309.

[36]*Ibidem*, p. 311.

[37]Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (coordonatori), *op. cit.*, p. 299.

[38]Ion Dodu Bălan, *op. cit.*, p. 317.

[39]*La Lilieci VI* apare post-mortem şi cuprinde poezii de tinereţe. Vezi Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 272 şi *ibidem*, p. 280-282 *passim*.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

prin reluarea de către autor a rolului de povestitor-ţăran, multiplele voci şi roluri ale unei colectivităţi rurale, desfăşurând un evantai ca şi complet de situaţii şi «scene» caracteristice, reconstituite precum într-un muzeu viu al memoriei."[40]. Spaţiul cuprins în versuri e fascinant, cu o picturalitate specifică. Astfel, memoria nu poate interveni cu semnalarea vreunei asemănări. „Dacă ne gândim la morfologia covorului oltenesc sau a icoanelor din acelaşi spaţiu geografic, constatăm că ele fac notă aparte în contextul artei populare şi poate şi mentalitatea acestor oameni este una de tip special."[41].

„Inspiraţia dramaturgului a dovedit [...] capacitate de repetată regenerare. Piesele de teatru *Iona* şi *Paracliserul* sunt parabole despre sensul existenţei şi despre aventura tragică a cunoaşterii concepute în regim atemporal, spre deosebire, de exemplu, de *Matca*, al cărei subiect, deşi *transfigurat* [subl. n. – E. C.] şi *stilizat* [subl. n. – E. C.] , provine în mod evident din «epica» inundaţiilor catastrofale din 1970."[42]. Aşadar, coordonatele realului fixează doar linia startului unor facultăţi creatoare, nefiind receptarea comodă a unui observator ce prescrie reţeta cadrului social. Rezistenţa personajelor din trilogie depăşeşte cadrul unei simple analogii cu puterea oamenilor obişnuiţi. „Irina, din *Matca*, refuză să se dea bătută chiar şi când apele îi trec peste cap. Ea ridică mâinile în care-şi ţine copilul şi («*inundată de o lumină a unei imense bucurii*», notează autorul) strigă cu ultima suflare: «*Respiră. Hai, respiră mă! Respiră...*». Paracliserul [...] îşi dă lui însuşi foc, ca să afume cel din urmă loc alb de pe boltă. Încheierea e la fel de

---

[40]Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, (coordonatori), *op. cit.*, p. 301.

[41]Maria Ana Tupan, *Marin Sorescu şi deconstructivismul*, 1995, *apud* Irina Petraş, *op. cit.*, p. 616.

[42]Alex. Ştefănescu, *op. cit.*, p. 407.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

[...] puţin laşă ca şi aceea din *Iona*, unde personajul întoarce cuţitul asupra lui, nu ca să scape de răspundere, ci fiindcă îşi asumă cea mai înaltă răspundere”[43]: acceptarea condiţiei de om[44]. Tragicul şi umorul coexistă în dramaturgia de factură simbolică a lui Marin Sorescu. Personajele sunt „tragice, dar capabile să-şi ironizeze tragedia, se află în situaţii-limită, dar surâsul nu li se şterge de pe buze”[45]. Dincolo de originalitatea nivelului ideilor, e de reţinut faptul că „în cadrul unui limbaj dramatic care a revoluţionat teatrul, Marin Sorescu este autorul unor piese care încearcă, îndrăzneţ, să tragă consecinţele noului mod de a concepe spectacolul. Cum nu există dramaturgi ionescieni sau beckettieni, nu vor exista nici sorescieni. Vor exista însă Ionesco, Beckett şi Sorescu”[46].

„Din dramaturgia de inspiraţie istorică, unde parabola joacă de asemenea un rol important şi jocul cu convenţiile teatrale este foarte *liber* [subl. n. – E. C.], s-au impus îndeosebi *Răceala* şi *A treia ţeapă* (publicate în vol. *Teatru*, 1980), dar şi *Vărul Shakespeare* (1987).”[47]. În teatrul lui Marin Sorescu nu se poate vorbi de obiecte auxiliare menite să însemneze contururi ferme – „nici urmă, în scrisul său, de acea recuzită greoaie şi de acea retorică fastidioasă prin care dramele istorice ale unor autori ajung să semene cu nişte maşinării ruginite, de nefolosit”[48].

---

[43]Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică – Lista lui Manolescu – 2. Proza. Teatrul*, [Braşov], Editura Aula, [2001], p. 343.
[44]*Ibidem*.
[45]*Ibidem*, p. 344.
[46]*Ibidem*, p. 342.
[47]Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (coordonatori), *op. cit.*, p. 298.
[48]Alex. Ştefănescu, *op. cit.*, p. 414.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

„Libertatea faţă de convenţiile genului este prezentă şi în romanul *Trei dinţi din faţă* [49] (1977) şi mai ales în parabolicul şi parodicul *Viziunea vizuinii* (1982).”[50]. „Lipsa de complexe dă o mare fluenţă paginii [...]. *Trei dinţi din faţă* anunţă un romancier redutabil.”[51]. Romanul depăşeşte cadrul unei simple comparaţii cu un roman realist, cu toate că referirile la o perioadă reducţionistă care impunea „uniforme” sunt clare. Acest fapt se datorează personajelor. Val, Adrian şi Tudor sunt trei tineri repartizaţi în Bucureşti, pe care „viaţa îi adună la un loc în aceeaşi cameră repartizată şi ea, la metru pătrat de «spaţiu locativ», după moda acelor ani. Cu o sensibilitate mult

---

[49]Referitor la proza lui Marin Sorescu se face următoarea afirmaţie: „Interesante sunt, fără să atingă totuşi nivelul poeziei şi al teatrului său, şi experienţele de prozator ale lui **S.**, concretizate în romanele *Trei dinţi din faţă* (1977) şi *Viziunea vizuinii* (1981) [sic!].” *Ibidem*, p. 303. Vezi şi Alex. Ştefănescu, *op. cit.*, unde Marin Sorescu este catalogat ca fiind „un prozator (*destul de*) [subl. n. – E. C.] important” (p. 407) şi aserţiunea de la p. 415: „*Trei dinţi din faţă* este doar *interesant*, fără să reprezinte o mare creaţie epică.” Redăm aceste fragmente critice pentru a arăta că profilul scriitoricesc a lui Marin Sorescu a fost ciopârţit de jocul spelb *ori adulat – ori detractat*, „nescăpând [...] niciodată din vizorul controverselor” cf. Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 10. Subscriem însă la contribuţia analitică a lui G. Dimisianu: „*Trei dinţi din faţă* este *roman* [subl. aut.] în toată puterea cuvântului, roman epic şi nu manifestarea unei conştiinţe lirice în materie narativă, cum se aşteaptă aceia care ştiu scrierile anterioare ale lui Marin Sorescu.” (G. Dimiseanu, *Romanul ironic*, „România literară”, nr. 20, 19 mai 1977, *apud* Marin Sorescu, *op. cit.*, p. 1211) şi reţinem că *Trei dinţi din faţă* este un roman ironic şi grav, scris cu strălucire stilistică de la început până la sfârşit”. (Eugen Simion, *Marin Sorescu,* romancier, „Luceafărul”, nr. 9, 4 martie 1978, p. 4, 6, *apud* Marin Sorescu, *op. cit.*, p. 1220.)

[50]Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (coordonatori), *op. cit.*, p. 298.

[51]Radu Mareş, *Marin Sorescu. Trei dinţi din faţă*, „Tribuna”, nr. 30, 28 iulie 1977, p. 3, *apud* Marin Sorescu, *op. cit.*, p. 1218.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

prea accentuată pentru o lume în care totul ţi se «repartizează» cu caracter de obligativitate – locuinţa, locul de muncă, întreaga existenţă – plini de vise şi proiecte, înfruntă cu nepăsarea specifică vârstei sărăcia în care sunt nevoiţi să-şi înceapă drumul, având ca unice arme de luptă, ironia şi talentul."[52]. Aşadar, *persoanele*-personaje se subordonează regulilor, acceptă procesul de „şcolarizare" forţată, însă rămân nişte *şcolari* fără *uniforme*. „Toţi trei ies într-un fel sau altul din labirint (această constantă a dramaturgiei soresciene, apare, iată, şi aici). Val prin moarte, Adrian reorientându-şi afecţiunea şi sensibilitatea, Tudor găsind ieşirea, asemeni lui Iona, în sine însuşi, *invers* [subl. aut.]. Simbolul celor trei dinţi din faţă – pe care atât Miţache (o altă victimă a realităţii confuze) cât şi Val îi pierd în sens propriu – marchează doar contactul violent cu viaţa, cu istoria."[53]. „Imposibil de prins în scheme este şi Olga – femeie fatală bărbaţilor din viaţa ei, a cărei putere stă, ca în cazul biblicului Samson, în plete".[54]. „Chiar Nucu Constantiniu se sustrage tipologiei de Don Juan, deviind spre versiunea parodică a acestuia. El este un seducător ce-şi conştientizează condiţia, acceptând-o ca pe-o fatalitate."[55].

Având convingerea că „un roman nu-l scrii ca un poet"[56], Marin Sorescu a demonstrat că este original atât prin raportare la contemporani, cât şi prin raportare la Marin Sorescu – poetul sau la Marin Sorescu – dramaturgul. Aşadar, el dă naştere nu unor rostitori de versuri, ci unor personaje care animă spaţiile descriptive, romanul *Trei dinţi din faţă* fiind „o desfăşurare de

---

[52]Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 213.
[53]*Ibidem*, p. 217.
[54]*Ibidem*.
[55]*Ibidem*, p. 219.
[56]www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=9760.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

contraste”[57]. Faptul că există „«abateri» de la discursul romanului tradiţional denotă [...] o conştiinţă acută a convenţiei romanului, pe care Sorescu vrea în acest fel să o demonteze”[58].

După ce a făcut „proces unei epoci de mult revolute, epocă în care îndrăzneala opiniilor este plătită cu cruzime”[59], după ce a scris „un roman «serios», *Trei dinţi din faţă*, cu personaje bine individualizate, cu o construcţie epică arborescentă şi totuşi riguroasă, cu atmosferă de epocă, scriitorul a trecut fără vreun regret la compunerea unui roman de factură ludică, *Viziunea vizuinii*, captivant şi inclasificabil, un desfrâu al imaginaţiei epice şi lingvistice”[60]. E evident că între copertele asemănătoare multor alte romane se adăpostesc formele palpabile ale unei inspiraţii, greu de tradus cu mijloace insuficiente, ale unuia dintre „acei scriitori care nu au profitat de reţetele la modă în romanul sau în teatrul actual”[61].

„Convenţiile literaturii sunt spulberate cu maliţie [...]. În *Viziunea vizuinii* se râde nu numai de personaje şi de întâplările prin care trec ele, dar şi de artificiile artistice ale unor scriitori”.[62]. Aşadar, stilul parodic nu este abandonat, debutul fiind reiterat cu inventivitatea primei înregistrări literare[63]. „Ironistul, spre a da satisfacţie cititorului şi, poate, pentru a împinge jocul până la capăt, se ironizează, se corectează, scrie

---

[57]Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 221.
[58]*Ibidem*, p. 222.
[59]Radu Mareş, *op. cit.*, p. 1216.
[60]Alex. Ştefănescu, *op. cit.*, p. 407-408.
[61]Ion Pecie, *Romanul fabulă: „Viziunea vizuinii” de Marin* Sorescu, „Ramuri”, nr. 7, iulie 1982, p. 3, *apud* Marin Sorescu, *op. cit.*, p. 1224.
[62]George Arion, *Marin Sorescu: „Viziunea vizuinii”*, „Flacăra”, nr. 16, 23 aprilie 1982, *apud* Marin Sorescu, *op. cit.*, p. 1222.
[63]Marin Sorescu a debutat în anul 1964 cu *Singur printre poeţi* – volum de parodii; vezi Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 184 şi http://ro.wikipedia.org/wiki/Marin_Sorescu, p. 1.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

un cuvânt, apoi îl anulează într-o notă adiacentă. Asta arată, înainte de orice, poftă de a scrie, capacitate de invenţie, imaginaţie comică. O astfel de epică se citeşte de regulă printre rânduri. Proza lui Sorescu trebuie citită, în orice caz, şi în ceea ce spune şi în ceea ce *ascunde* [subl. n. – E. C.].”[64]. În *Viziunea vizuinii*, autorul arată că atunci când dumnezeirea rezultă din fantezie, „Biblia devine dicţionar Larousse şi viceversa”[65]. Aflându-se în faţa unui asemenea material, cititorul trebuie să se lase subjugat de mâinile rugătoare ale scriitorului de a intra în această „nebunie a stilurilor, a genurilor şi speciilor literare ce-ţi taie respiraţia – fabulă, basm, alegorie, parabolă, proză realistă cu substrat de poveste, poveste cu substrat realist – un joc fantezist cu şi de-a literatura”[66].

Registrul se schimbă din nou odată cu romanul *Japiţa*, fără însă a putea fi ignorată semnătura autorului, plasată difuz între literele vizibile. „*Japiţa* precede clar întâmplările din *Trei dinţi din faţă*, mergând pe firul timpului înapoi, spre ieşirea din copilărie, recuperând din memorie anii grei de imediat de după război. Acelaşi Tudor Frăţilă, acum adolescent, este martorul sau doar naratorul, în unele cazuri, al întâmplărilor ce se petrec în mare parte în Craiova adolescenţei sale sau în Bulzeştii natali (aici comuna Stava).”[67]. De altfel, legătura dintre cele două romane este admisă de Marin Sorescu însuşi într-un interviu, suspendând însă cronologia istoriei obiective: „Am un roman început de mai multă vreme. Este scris mai mult de jumătate şi, de fapt, chiar asta aş vrea să lucrez acum, cum mă

---

[64]Eugen Simion, *Romanul alegoric*, „Romania literară”, nr. 17, 22 aprilie 1982, p. 11, *apud* Marin Sorescu, *op. cit.*, p. 1220-1221
[65]Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 227.
[66]*Ibidem*, p. 224.
[67]*Ibidem*, p. 232.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

eliberez de anumite obligaţii, mă voi întoarce la acest roman. Este în continuarea romanului *Trei dinţi din faţă*."[68].

Crenguţa Gânscă menţionează în lucrarea citată că *Japiţa* „nu a beneficiat decât de semnalarea lui şi poate de una sau două cronici"[69]. Poate şi acest lucru, dar mai ales structura romanului[70], modalităţile interne de a face legături cu obiectivitatea istorică, aceeaşi preocupare pentru păstrarea inocenţei minţii ne-au reţinut atenţia. Considerăm că Marin Sorescu– prozatorul – nu poate fi ignorat întrucât acest aspect al inspiraţiei literare întregeşte profilul de scriitor. Proza, cu toate particularităţile, nu poate fi analizată independent de restul universului artistic. De aceea, am considerat necesară incursiunea în poezie şi în dramaturgie.

Ludic şi ironic, prozaic, lucid, Marin Sorescu a ştiut să fie postmodern, fără a fi optzecist. Prin şi printre calambururi, „citate" ascunse, prin asimilarea în text a unor clişee ca pretext pentru declanşarea sarcasmului, Marin Sorescu a trăit optzecismul înaintea derulării timpului istoric.

Poezie, dramaturgie, multe pagini de literatură romanescă, critică făcută în subsidiarul poeziei, dar şi pagini consacrate exclusiv scrierii despre *alterităţi* literare, chiar pictură[71] –toate sunt raporturi concrete ale lui Marin Sorescu cu genialitatea.

---

[68] www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=9760, p. 2.

[69] *Ibidem*, p. 278.

[70] Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 232-233 face o afirmaţie pertinentă privitoare la *Japiţa*: „naraţiunea nu curge linear, ci se sparge în zeci de povestiri, unele dintre ele putând funcţiona foarte bine independent, ca nuvele."

[71] Marin Sorescu pictează în cuvinte ceea ce Vermeer a ştiut să suprindă în culoare: „[...] fereastra flamandă e din bucăţele de sticlă legate ori întretăiate de dungi de metal. Uşor întredeschisă, lasă lumina să intre şi «pe calea aerului», şi aceasta, iar nu aerul umflă perdeaua pe dedesubt. Iar femeia, care e cu vasul şi aproape toată faţa în paharul în care bărbatul «înfăşurat în manta-i» şi cu o pălărie cu boruri largi pe cap, i-a turnat vin

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)

Dacă înregistrăm fapte precum organizarea „Zilelor Marin Sorescu”[72], încropirea unui „colind amintitor de Sorescu”[73], înfiinţarea „Premiului Marin Sorescu”[74], funcţionarea Teatrului Naţional „Marin Sorescu”[75] nu mai avem nevoie de suport predicativ pentru a scrie: *Omniprezenţa – paliativ contra uitării*. Citindu-l pe Sorescu, vom primi harta pentru a şti „Unde fugim de acasă” şi ne vom contamina planificat cu intrepiditatea de a urla în cuvinte scrise: „Sunt împăratul lumii: am douăzeci de ani!”[76].

THE OMNIPRESENCE STANDING AGAINST FORGETFULNESS

Abstract

The current study explores Marin Sorescu’s ability to be a protean writer. It is of paramount importance to highlight that his quill changes with each literary form or genre, without merging the inks. Thus, his omnipresence might stand against forgetfulness. Subsidiary, the study’s aim is to exhibit the fact that Postmodernism is not just a label for the ‘80s, but also for Marin Sorescu’s prose, as he was indeed **an isolated singularity among his contemporaries**.

---

dintr-un ulcior [sic!], pare gravidă.” (Marin Sorescu, *Trei dinţi din faţă*, ediţia a III-a, [Bucureşti], Editura Creuzet, 1993, p. 12.) Vezi şi Marin Sorescu, *Încoronare*, ediţie îngrijită de Mihalea Constantinescu Podocea şi Virginia Sorescu, [f.l.], Fundaţia „Marin Sorescu”, 2000, p. 106-107, unde sunt inserate două autoportrete.

[72] http://www.aman.ro/files/manif/2004/sorescu/sorescu.html.

[73] http://www.artline.ro/Colind_amintitor_de_Sorescu-9287-1-n.html.

[74] http://www.artline.ro/Premiu_Marin_Sorescu_in_Suedia-1235-1-n.html.

[75] http://www.artline.ro/Teatrul_National__Marin_Sorescu___premiat_in_Polonia-8747-1-n.html.

[76] *Încoronare*, *apud.* Crenguţa Gânscă, *op. cit.*, p. 280.

BDD-A12920 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:37 UTC)